

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม 2) การเจริญเติบโตของต้นเอื้องแซะหอมจากการปลูกเลี้ยงของเกษตรกร และ 3) ความสามารถของเกษตรกรในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยคือ เกษตรกรหมู่บ้านน้ำกัศ ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 20 ครอบครัว รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และผลการปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอมเป็นเวลา 10 เดือนโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และข้อมูลการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/Window)

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 40 ปี โดยมีอายุน้อยที่สุด 29 ปี อายุมากที่สุด 59 ปี มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาและไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 35 เท่ากัน มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 60 และยังไม่มียาชีพเสริม ร้อยละ 75 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อครอบครัวน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี มีขนาดพื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 536 ตารางวา มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-5 คน และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงกล้วยไม้มาก่อนร้อยละ 90

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้เฉลี่ย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และเกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงกล้วยไม้ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม พบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม เมื่อแยกรายละเอียดของการนำความรู้จากการฝึกอบรมการปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ในการเตรียมโรงเรือนไปใช้ปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอมอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าเกษตรกรที่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 38 ได้นำความรู้ในการเตรียมโรงเรือนจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม ส่วนเกษตรกรที่เป็นเพศชายทั้งหมดได้นำความรู้ในการเตรียมโรงเรือนไปใช้ในการปลูกเลี้ยงเอื้องแซะหอม

ด้านการเจริญเติบโตของเอื้องแซะหอมจากการปลูกเลี้ยงของเกษตรกร เป็นระยะเวลา 10 เดือน ทำการเก็บข้อมูลทุก 2 เดือน พบว่าต้นเอื้องแซะหอมขนาดเล็ก มีการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน คือมีจำนวนหน่อที่เพิ่มขึ้น ความสูงของลำลูกกล้วยที่เพิ่มขึ้น ความกว้างของลำลูกกล้วยที่เพิ่มขึ้น และจำนวนใบทั้งหมด ไม่แตกต่างกันทางสถิติ สำหรับต้นเอื้องแซะหอมขนาดกลาง มีความกว้างของลำลูกกล้วยที่เพิ่มขึ้นแตกต่างกันทางสถิติ แต่จำนวนหน่อที่เพิ่มขึ้น ความสูงของลำลูกกล้วยที่เพิ่มขึ้น และจำนวนใบทั้งหมดไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนต้นเอื้องแซะหอมขนาดใหญ่มีการเจริญเติบโตแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ คือมีจำนวนหน่อที่เพิ่มขึ้น ความสูงของลำลูกกล้วยที่เพิ่มขึ้น ความกว้างของลำลูกกล้วยเพิ่มขึ้น และจำนวนใบทั้งหมดต่างกัน สำหรับอัตราการรอดของต้นเอื้องแซะหอมจากการปลูกเลี้ยงของเกษตรกร พบว่าต้นเอื้องแซะหอมขนาดเล็ก และต้นเอื้องแซะหอมขนาดกลาง ร้อยละ 65 และ 52 มีอัตราการรอดน้อย (ต่ำกว่า ร้อยละ 35) ต้นเอื้องแซะหอมขนาดใหญ่ ร้อยละ 60 มีอัตราการรอดปานกลาง (ร้อยละ 35-70) ส่วนจำนวนดอกเฉลี่ยต่อต้นของต้นเอื้องแซะหอมพบว่าต้นเอื้องแซะหอม ร้อยละ 62 มีจำนวนดอกเฉลี่ยต่อต้นน้อย (0-1.5 ดอก)

สำหรับความสามารถของเกษตรกรในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ปลูกเลี้ยงต้นเอื้องแซะหอมขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่าเกษตรกรมีความสามารถในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ปลูกเลี้ยงต้นเอื้องแซะหอมขนาดใหญ่ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีความสามารถในการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ปลูกเลี้ยงต้นเอื้องแซะหอมขนาดกลาง และขนาดเล็กในระดับน้อย

The objectives of this research were to investigate: 1) factors related to the application of farmers' knowledge obtained from the training course in *Dendrobium scabrilingue* Lindl. cultivation; 2) growth potential and development of *D. scabrilingue* Lindl. cultivated by the farmers; and 3) ability of the farmers in the application of knowledge obtained from the training on *D. scabrilingue* Lindl. cultivation. Respondents in this study consisted of 20 farmer families living in Ban Nam Kud village, Tambon Huai Pha, Amphur Muang, Mae Hong Son province. Data Collection was done by using semi-structured interview schedules and the observation on plant growth potential and development during the period of *D. scabrilingue* Lindl. growth for ten months. Obtained data were analyzed by using the Statistical Package.

Findings showed that most of the respondents were female and an average age of 40 years old. The youngest was 29 whereas the oldest was 59 years old. Majority of the respondents were secondary school graduates and others did not attain formal education (35 percent). Sixty percent of the respondents did farming as their main occupation. Most of them (75 percent) did not have supplementary occupation. Most of the respondents had an annual income of less than 50,000 baht per family. Most of them had their residences with an average land area of 536 square wa. They had about 3-5 persons per family and most of them (90 percent) had an experience in orcharding.

Factors obtained from the training course in *D. scabrilingue* Lindl. growing were: gender, age, educational attainment, main occupation, supplementary occupation,

an average income, family members, and orcharding experience before attaining the course were investigated in order to find relationship of these with the application of their knowledge. Results of the study revealed that none of the factors had relationship with the application of their knowledge obtained from the training course on the *D. scabrilingue* Lindl. growing except gender. It was found that there was a significant relationship between gender and the application of their knowledge on *D. scabrilingue* Lindl. cultivation. Thirty eight percent of female respondents could apply the knowledge of greenhouse structure obtained from the training course on *D. scabrilingue* Lindl. growing whereas all male could apply their knowledge in growing *D. scabrilingue* Lindl.

Growth potential and development of the small, medium, and big sizes of *D. scabrilingue* Lindl. during the period of 10 months were recorded every 2 months. It was found that there was no significant different in terms of shoots, stem width, and numbers of leaves in small size plants. For medium size plants, there was a significant difference in terms of stem width whereas others were not significantly difference. There were significantly different of all parameters in big size plants. Survival rate of the *D. scabrilingue* Lindl. varied by plant size. Small and medium plants had a low level of survival rate (less than 35 percent): 65 and 52 percent, respectively sixty percent of the big size plants of *D. scabrilingue* Lindl. had survival rate of 35-70 percent . On the other hand, it was found that 62 percent of *D. scabrilingue* Lindl. had a number of 0-1.5 flowers on average.

In the case of the ability of the respondents in applying knowledge obtained from the training course on growing three plant sizes, it was found that the respondents had a moderate level of the application of their knowledge in growing big plants. They had a low level of the application of their knowledge on growing medium and small plants.